

SECTIO SECUNDA.

Psychologia rationalis.

Rationalem psychologiam quæ de essentia seu substantia ipsa, quæ principium existit operationum et affectionum earum quas supra retulimus, disserit, quatuor absolvemus capitibus, in quorum primo sermo instituetur circa naturam animæ; in altero, circa ejus unionem cum corpore; in tertio, circa ipsius originem; in quarto, de statu unionis et separationis.

CAPUT PRIMUM.

DE NATURA RATIONALIS ANIMÆ.

ARTICULUS PRIMUS.

De immaterialitate et simplicitate animæ.

§ I.

Definitiones et notiones præviæ.

Ut breviter simul ac dilucide res peragatur, præmittere libet quasdam definitiones ac quasi generales notiones, quæ non tantum huic articulo, sed universæ psychologiæ rationali viam sternunt ac lumen effundunt.

1.^a Nomine rationalis animæ, seu mentis humanæ, cuncti homines intelligunt, naturam seu rem illam quæ in nobis est principium sentiendi, imaginandi, percipiendi tam res corporeas quam spirituales, judicandi, ratiocinandi, bonum prosequendi, et malum aversandi per volitiones et nolitiones liberas. Nam cum ex sensu intimo perspicuum sit et indubium, hæc omnia in nobis et a nobis perfici, idemque esse subjectum in quo recipiuntur, et quod prædictarum omnium affectio n um et operationum conscium est, animam rationa-

lem dicimus rem quæ prædictorum et principium et subjectum existit, quæcumque tandem ejus natura sit.

2.^a Quod attinet ad existentiam rationalis hujus animæ, probatione non indiget; quandoquidem, si nihilum nihil agere potest, si in nobis existunt præfatæ operationes, *aliquid* reale existat opus est, quod sit earumdem principium et sufficiens ratio. Quo sensu verum est Cartesii effatum: *cogito ergo sum*, quatenus, nempe, conscientia cogitationis, secum fer necessario conscientiam seu cognitionem animæ quoad existentiam. (1)

3.^a *Cogitatio*, si strictius et proprie accipiatur, significat perceptiones ac actus omnes seu modos cognoscendi intellectus, prout facultas est a voluntate, sensibus et imaginatione distincta: quo sensu in sequentibus hoc nomen accipiemus, nisi aliter ex adjunctis innuatur. Apud recentiores frequenter hæc vox usurpatur pro affectionibus et actionibus quibuscumque, quarum conscientiam mens habet; unde non solum intellectus actus et modos cognoscendi complectitur, ut perceptionem, judicium, reflexionem, etc., sed volitiones ac nolitiones voluntatis, sensationes tum internas, tum externas, uno verbo phænomena cuncta quæ conscientiæ subjiciuntur.

4.^a *Materia* vel corpus, quæ hic tanquam synonyma usur-

(1) D. Thomas, non solum id docuit ante Cartesium, sed scite notavit, hujusmodi notitiam existentiam animæ per actum cogitandi seu intelligendi, esse *particularem* seu singularem, ac proinde non proprie scientificam, qua naturam mentis humanæ in universali vestigamus ac noscimus. En ejus verba: «Non ergo per essentiam suam, sed per actum suum se cognoscit intellectus noster; et hoc dupliciter: Uno quidem modo, particulariter, secundum quod Sortes vel Plato percipit se habere animam intellectivam ex hoc quod percipit se intelligere. Alio modo, in universali, secundum quod naturam humanæ mentis ex actu intellectus consideramus.... Est autem differentia inter has duas cognitiones: nam ad primam cognitionem de mente habendam, sufficit ipsa mentis præsentia, quæ est principium actus ex quo mens percipit seipsam, et ideo dicitur se cognoscere per suam præsentiam. Sed ad secundam cognitionem de mente habendam, non sufficit ejus præsentia; sed requiritur diligens et subtilis inquisitio. Unde et multi naturam animæ ignorant, et multi etiam circa naturam animæ erraverunt.» *Sum. Theol.* 1.^a P., quæst. 87, art. 1.^a

pamus, est substantia extensa, ex partibus coagmentata et composita, divisibilis, ac figurabilis. (1) Spiritus vero nomine intelligere oportet, substantiam inextensam, simplicem, indivisibilem, nullâ figurâ insignitam, facultate intelligendi, ac voluntate libera præditam.

5.º Ut res *subsistens* dicatur, duæ requiruntur conditiones: 1.º quod sit *res per se existens*, id est, quæ alteri non indigeat inhærere vel uniri, ut existat: 2.º quod *seipsam possideat quoad esse et operari*, ita ut res subsistens sit principium et ratio operationum quæ ei competunt. Defectu prioris conditionis, animæ brutorum, partes substantiæ, ut cor, vel oculus et accidentia, subsistentiam non obtinent, quia ut sint et operentur indigent alteri substantiæ, vel totali, vel partiali uniri et inesse. Defectu posterioris, anima rationalis a corpore separata veram quidem subsistentiam sibi vendicat, sed non *completam*, tum quia ut naturam completam et speciem humanam constituat indiget corpori uniri, tum etiam quia in eo statu separationis seipsam non plene possidet quoad operari; quandoquidem elicere nequit non solum vegetativæ vitæ functiones, sed neque sensitivæ operationes, quæ sine cerebro et corporeis organis exerceri non possunt. Ex quo ultro colligitur rationalem animam a corpore separata, imperfectam tantum subsistentiam obtinere.

6.º Res aliqua corrumpi potest: 1.º *per se*, quod tum accidit, quando rei advenit forma contraria, vel incompatibilis cum ea quæ prius subjecto inerat; puta, si lignum recipiat formam ignis, in hypothesi generationis substantialis, vel si ex cera statua hominis conficiatur et postea figuram vasis vel circuli accipiat, subit corruptionem *per se*, ex introductione formæ cum priori incompatibilis. 2.º *Per accidens*, si absque mutatione ulla formæ, destruat vel pereat subjectum sine

(1) Inter materiæ seu corporis attributa non annoveramus *inertiam*, adversus id quod omnes fere philosophi post Cartesium in more habent; tum quia, ut in Cosmologia ostendimus, corpora plurima vera gaudent vi agendi; tum quia periculosum est ac rationi minime consentaneum, differentiam inter corpus et spiritum, ac proinde spiritualitatem animæ rationalis velle demonstrare ex attributo, cujus existentiam in materia quamplurimi nobilioresque philosophi non agnoscunt nec tuentur.

quo existere nequit; ut in allato exemplo, si cera ipsa destruat vel desinat esse, peribit quoque necessario figura statuæ, vel circuli quam habebat. Ex quo colligere licet, corruptionem *per se*, locum non habere nisi quatenus forma separatur a materia, vel saltem una pars rei ab altera sejungitur. Quibus prænotatis sit:

§ II.

THESIS 1.^a

Anima rationalis simplex omnino existit.

Prob. Quod intelligit et vult, est omnino et essentialiter simplex; sed anima rationalis intelligit et vult, ut constat ex sensu intimo: ergo.

Prob. maj. Si rationalis anima quæ intelligit et vult, esset composita ex partibus realiter distinctis, vel una pars vellet et altera cognosceret, vel utraque pars et vellet et cognosceret: sed quodvis horum absurdum involvit: ergo.

Prob. min. quad 1.^{am} partem. Tum quia pars quæ vult, necessario etiam debet cognoscere seu cogitare, nam ratione et sensu intimo testibus, nihil volitum quin præcognitum; tum quia si una animæ pars, v. gr. A, tantum vellet, et altera seu B solum intelligeret, A conscientiam haberet solarum volitionum, et similiter B solarum cogitationum: sed ex sensu intimo habemus unum idemque esse principium et subjectum volitionum et intellectionum; quod ex eo præterea ostenditur, quod inter volitiones et intellectiones discernimus, quod sane fieri non posset nisi utraque in una et eadem conscientia conjunctæ et intime unitæ reperirentur: ergo dici nequit quod una pars animæ vult et altera cognoscit seu intelligit.

Quoad 2.^{am} partem. Si utraque animæ pars et vult et intelligit, jam non una sed duæ erunt in nobis animæ; nihil enim aliud est anima quam principium quod in nobis intelligit et vult: ergo non unam sed duas etiam conscientias habebimus. Præterea, si pars A et cognoscit et vult, superflua est pars B, quæ idem perficiat. Præterquam quod, si pars A et vult et intelligit, et simul aliis partibus non constat, jam

habemus rem simplicem quæ principium existit operationum animæ, ipsaque proinde erit rationalis anima simplex de qua loquitur thesis.

Corollarium.

Ergo anima hominis ab humano corpore cui unitur penitus differt, sicut et a reliquis omnibus corporibus. Corpora namque, sive humanum, sive cætera quæ nostræ subsunt vestigationi, partibus constant, extensa ac divisibilia existunt; quod quidem animæ penitus repugnat, ut nunc vidimus.

THESIS 2.^a

Hominis anima est etiam substantia omnino immaterialis et pure spiritualis.

Quod sit substantia, aperte constat ex sensu intimo, qui testatur principium in nobis cogitans, unum idemque perseverare sub diversis modificationibus quas experitur ac in se recipit. Siquidem, testatur sensus intimus eandem ab initio ad finem usque perseverare in nobis rem eam, quæ nunc hanc cogitationem elicit, heri aliam distinctam, nunc volitionem, postea nolitionem exerit. Porro, res quæ eadem quoad suum esse permanens, diversos actus elicit, diversisque, immo contrariis subjicitur modificationibus, proculdubio substantiæ rationem obtinet. (1)

(1) Ad rem Balmes: «Si en nosotros no hubiese algo permanente en medio de tanta variedad, la conciencia del yo sería imposible. Entonces no habría en nosotros mas que una sucesion de fenómenos inconexos, y por lo tanto serían imposibles la memoria y la combinacion. El pensamiento es un absurdo, si no hay algo que piense, permaneciendo idéntico bajo la variedad de las formas del pensar. En nosotros, pues, hay un sujeto simple que todo lo enlaza, en el cual se verifican esas mudanzas; hay pues una substancia.... Si no admitimos que el alma es sustancia, la proposicion yo pienso, carece de sentido. Entonces la filosofía pierde su punto de apoyo; todo cuanto experimentamos en nuestro interior, es una série de fenómenos inconexos, incapaz de ser observada y de estar sometida á ninguna regla. Mi pensamiento de ahora no es individualmente mi pensamiento de ayer; como mi pensamiento de mañana, no será mi pensamiento de hoy; estos pensamientos considerados en sí con precision de un sujeto en el cual se hallen, no tienen nada que

Dico in thesi omnino immaterialis et pure spiritualis, quia ad veram spiritualitatem animæ demonstrandam et materialistarum commenta refellenda, non sufficit ostendere animam esse substantiam simplicem seu non compositam ex partibus; id namque etiam congruit elementis primigeniis materiæ seu corporum, prout placet non ignobilibus philosophis; sed opus est demonstrare, rationalem animam universum corporum seu materiæ ordinem transcendere et superare. Itaque,

Prob. 1.º Illud dicendum est omnino immateriale et pure spirituale, cui conveniunt attributa et operationes quæ materiæ seu corpori repugnant; atqui in anima rationali existunt attributa et operationes quæ cum materia omni pugnant: ergo. Maj. patet, quia animæ naturam seu essentiam, sicut et cæterarum fere omnium rerum, ex attributis, effectibus et operationibus colligimus et dignoscimus, cum ipsas rerum essentias, vel intimam substantiam directe et immediate intueri non possimus, experientia quotidiana teste.

Prob. min.

a) Animæ rationalis attributum est intellectus seu facultas intelligendi et ratiocinandi, ut sensus intimus aperte testatur: atqui corpori nulli sive composito, sive simplici congruit intellectus, ut constat, tum ex communi hominum sensu, substantiam intelligentem ab omni corporea substantia separantium; tum experientia, cum nullum intellectus vestigium in materia appareat; tum etiam quia si bruta ipsa, quæ proculdubio nobiliora sunt entia quam elementa materiæ, quantumvis simplicissima, intellectu non gaudent, a fortiori ipso privantur corpora omnia et illa elementa. Bruta porro intellectu evidenter privantur: nam si intellectu gauderent, abstractas notiones generum et specierum efformare possent, simulque percipere universalialia et prima scientiarum principia; possent vocabulis arbitrato institutis uti ad significan-

ver el uno con el otro: quizás versan sobre objetos sin ninguna relacion, quizás son contradictorios; quizás el pensamiento de hoy es negacion del de ayer..... Para decir yo, es necesario suponer una realidad permanente: realidad, porque lo que no es real es nada; permanente, porque lo que pasa desaparece, deja de ser y no puede servir de punto para unir nada.» *Filos. fund.*, l. 9.º, C. 6.º et 7.

das internas affectiones et rerum notitiam, vel saltem non naturaliter et eodem modo interna significare; possent denique artes suas et effectus perficere, variare, ac nova etiam adinvenire: et tamen nihil horum facere compertissima res est.

b) Alterum attributum rationalis animæ est libertas, ut ex sensu intimo aperte constat. Quisque namque sibi intime conscius est, se pro suo arbitrio agere vel non agere, atque seipsum pro libitu determinare ad agendum intensius vel remissius, statim vel postea, sic vel aliter: atqui hujusmodi libertatis attributum, non solum materiæ non congruit, sed cum ejus attributis et legibus prorsus pugnat; nemo quippe sanæ mentis dixerit, corpus liberum esse ac dominum suorum actuum et motuum, ita ut pro nutu suo motum sibi dare possit, vel datum sistere, vel augere et minuere, vel aliò eundem detorquere. Atqui hoc eadem ratione congruit materiæ ex partibus coagmentatæ ac elementis simplicibus ejusdem, si dentur; leges namque mechanicæ quibus corpora subjiciuntur quoad existentiam et communicationem motus, non minus congruunt compositis quam simplicibus; quini- mo, compositis corporibus, in eorum hypothese qui elementa simplicia admittunt, competunt illæ leges ratione elementorum ex quibus coalescunt: ergo rationalis anima, quæ libertate perfecta gaudet per quam domina est suorum actuum, supra materiam omnem, sive compositam, sive simplicem elevatur, ac corporum, quæ legibus necessariis in suo motu subjiciuntur, universum ordinem transcendit.

Prob. thesis 2.º Propria ac præcipua animæ rationalis operatio, est *intelligere*, id est, res cognoscere per notiones universales et abstractas, ac per judicia universalis et ratiocinia, rerum naturam et attributa vestigare ac detegere; atqui hujusmodi operatio pure spiritualis est, proindeque materiæ penitus repugnat: ergo etiam anima rationalis hujus operationis principium, res est pure spiritualis nihil commune habens cum materia: siquidem, ut seite habet D. Thomas (1), «operatio rei demonstrat substantiam et esse ipsius,

(1) *Sum. C. Gent.*, lib. 2.º, C. 55.º

quia unumquodque operatur secundum quod est ens, et propria operatio rei sequitur ejus naturam.» Jam vero, quod intelligere sit operatio pure spiritualis et materiam omnem transcendens, constat: 1.º, quia hæc operatio ex sua natura ab omni corporeo organo est independens, (1) ut apparet in angelis et in Deo: 2.º quia impressiones organice et perceptiones ab eis determinatæ, singularia tantum complectuntur, ut videre licet non solum in externis sensibus, sed in ipsa quoque imaginatione, quæ quamvis illos longe superet, tamen singularia tantum percipit, quia organo corporeo alligatur: 3.º quia per intelligere, homo attingit ac cognoscit non solum omnia corporea, sed res pure spirituales et rationes ab omni materia abstractas et sejunctas, ut rationes universales lapidis, corporis, numeri, beneficii, injuriæ, veritatis, entis, boni, infiniti, Dei etc. Quis porro sibi persuadeat, operationem istam *intelligendi*, qua altissima hæc objecta, altissimâ attinguntur ratione, profluere et elici a materia quacumque, sive composita, sive simplici? (2)

Corollarium.

Ergo merito docet D. Thomas animam hominis esse totam in toto corpore et totam in qualibet ejus parte. Anima namque, utpote hominis corpus substantialiter informans, in qua-

(1) Apposite ad rem P. Raulica: «El raciocinio aun cuando es aplicado á los cuerpos, se hace *sin* el cuerpo y sin el menor concurso del cuerpo. Porque raciocinar sobre los cuerpos es comparar las ideas que el entendimiento se há formado respecto á la naturaleza y propiedades de los cuerpos; es procurar *entender* los cuerpos, es decir, conocerlos por lo que tienen de mas incorporal. El raciocinio sobre el cuerpo es, pues, una operacion del exclusivo resorte del espíritu, y los cuerpos representan el papel de objetos, no de cooperadores, aun en la operacion que se refiere á ellos.

Con mayor razon, no entra para nada el cuerpo en los raciocinios relativos á las cosas puramente espirituales. En efecto; cuando raciocinamos sobre la naturaleza de Dios, de los ángeles... sobre los principios, las doctrinas, los fines, la Religion, la moral, la filosofia, las leyes y los deberes, ¿pedimos, recibimos el menor auxilio de nuestro cuerpo? ¿No debemos esforzarnos, por el contrario, por abstraernos de cuanto es sensible y corporal?» *Filos. Crist. T. 3.º, C. 14, §. 133.*

(2) Vid. *Estudios sobre la filos.*, etc., lib. 4.º C. 3.º, 4.º et passim.
T. I. 22

libet ejus parte existit, secus enim his partibus non tribueret esse humanum; ideo enim brachium ex. gr. Petri, est brachium humanum, et non leoninum, quia vitaliter et substantialiter ipsi adest anima humana. Ex alia parte, si anima hæc purè spiritualis existit, omnimodaque gaudet simplicitate, loco circumscribi nequit: id enim corporibus tantum congruit quæ extensione et partibus constant, ex quibus resultat occupatio certi loci, et coaptatio vel commensuratio corporis contenti cum loco continente.

Itaque, rationalis anima est in toto corpore humano quatenus ejus existentia et operatio extra hoc corpus sese non porrigunt, sed ipso continentur et definiuntur: quapropter ajebant Scholastici, animam sicut et angelos esse in loco *definitive*: at in eo non est *circumscriptive*, ut illi ajebant, id est, occupando determinatum locum per commensurationem contenti et continentis; quatenus extensio et partes rei contentæ respondent extensioni et partibus loci continentis.

Ast vero, intelligere id oportet de anima rationali quoad essentiam seu substantiam spectatam: quandoquidem, si ea spectetur quoad virtutem, id est, quoad vires et facultates agendi quas complectitur, dici vere potest eam partialiter existere in determinata corporis parte. (1) Sic ex. gr. quoad vim videndi existit in oculis, quoad vim imaginandi in cerebro.

(1) Præclare D. Thomas. « Relinquitur ergo quod secundum totalitatem essentiæ, simpliciter enuntiarî possit esse totam (animam) in qualibet corporis parte; non autem secundum totalitatem virtutis, quia partes (corporis) difformiter perficiuntur ab ipsa ad diversas operationes; et aliqua operatio est ejus, scilicet, intelligere, quam per nullam partem corporis exequitur. Unde sic accepta totalitate animæ secundum virtutem, (vires seu facultates agendi) non solum non est tota in qualibet parte, sed nec est tota in toto, quia virtus animæ (scilicet, vis intelligendi) capacitatem corporis excedit, ut supra dictum est » QQ. Disp. ^æ De spir. creat., q. 1.^a, art. 4.º

Hinc colligere licet, opiniones tum veterum, tum recentiorum philosophorum de animæ sede, rejiciendas esse, vel potius sensu carere, nisi ad sensum expositum accipiantur, nimirum, quatenus ex parte facultatis agendi et operationis, « una pars corporis perficitur ab anima principaliter et perfectius altera; » ut habet D. Thomas. ibid. ad 8.^m

SCHOLIUM.

Præter allatas demonstrationes ad spiritualitatem animæ stabilendam, quarum maxima pars, saltem quoad vim et sensum, apud D. Thomam reperiuntur, alias idem affert ex effectibus et operationibus mentis humanæ desumptas, ut ex vi supra se et suos actus redeundi, ex potentia et efficacia fere infinita ad intelligenda quæcumque objecta etc. In qua re, Angelicus Doctor prudentius sane se gessit quam plurimi philosophi moderni, etiam catholice scholæ, quidam hanc quæstionem versant, toti sunt in demonstranda animæ simplicitate ac distinctione a corpore ex partibus coagmentato, nihil aut parum proferentes pro ejusdem spiritualitate seu distinctione et independentia ab omni materia, sive composita, sive simplici, et inextensa, constabilienda. Sic, ut alia minoris notæ omittam, si conferas P. Cuevas, videbis ipsum in Psychologia demonstrare quidem animam rationalem distingui a corpore humano, atque proinde a cæteris corporibus ex partibus coagmentatis; at minime demonstrare, eam distingui a materia simplici et inextensa: et tamen idem ipse est qui in Cosmologia probabile habet Boschovichii systema, qui demonstrare aggreditur, elementa ex quibus constat extensum corpus esse simplicia et inextensa. Ergo postquam ille demonstravit rationalem animam a corpore humano et quovis alio composito distingui, ac proinde simplicem esse, poterit materialista philosophus ipsi replicare, non esse quidem corpus compositum, esse tamen corpus simplex, seu elementum simplex et inextensum. Eodem vitio laborare videtur Balmes, qui in *Philosophia fundamentali*, ex una parte admittit materiam seu corpora constare elementis simplicibus, et simul ex alia parte, dum de anima agit, ejus spiritualitatem nec directe attingit, nec demonstrat, sed demonstrandæ ejus simplicitati totus incumbit. Quid de Cartesio dicam, qui animæ distinctionem a corpore ex eouнице demonstrare conatur, quod cogitatio pugnat cum extensione, in qua essentia corporis seu substantiæ materialis sita est? Ergo cum postrema hæc ejus sententia de essentia corporis, ab omnibus fere philosophis merito rejiciatur, et præterea probabile sit apud multos, elementa materialia primigenia esse

simplicia et inextensa, corrui proculdubio tota firmitas et vis hujus demonstrationis, quæ aut nihil omnino concludit, aut mera probabilitate nititur.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objic. adversus 1.^{am} thesim. Attributum seu proprietas simplex inesse potest rei ex partibus compositæ: ergo ex simplicitate cogitationis non necessario colligitur simplicitas rationalis animæ. Prob. ant. Corporibus extensis et compositis congruunt gravitas, affinitas, attractio, vis motrix etc.: atqui hujusmodi proprietates simplices sunt: ergo.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. min. Gravitas, etc. sunt proprietates simplices, *si in abstracto et in ordine ideali spectentur*, trans, *si prout in rebus existunt et concrete*, neg. Fortasse quidem concedi potest gravitatem, affinitatem, consimilesque corporum modificationes, simplices appellari posse dum in seipsis concipiuntur, vel dum mens de ipsis cogitat in universali, eas mere accipiendo tanquam corporum proprietates. Ast vero, quidquid de hoc sit, proculdubio certum est ipsas, prout in rebus existunt, vere simplices ad indivisibiles minime esse; quandoquidem ad divisionem materiæ dividuntur: sic ex gr. gravitas corporis, dividitur vel minuitur ad divisionem corporis, quippe quæ, ut ajunt physici, est in ratione directa quantitatis materiæ, ac respondet proinde *massæ* corporis. Quod idem, proportionem servata, reliquis proprietatibus congruit.

Inst. cum Locke. Demonstrari nequit vim cogitandi intrinsece repugnare materiæ: ergo. Prob. ant. Repugnancia intrinseca et absoluta inter cogitationem et materiam demonstrari nequit, nisi hujus essentiam perfecte cognoscamus; atqui hanc essentiam imperfectè tantum cognoscimus: ergo, etc.

Resp. Neg. ant. Ad prob. neg. maj. Namque si de materia ex partibus coagmentata sive organizata, de qua Locke objicit, sermo sit, tantum abest, ut ad præfatam repugnantiam ostendendam opus sit materiæ essentiam plene cognoscere, ut potius sufficiat demonstrare cogitationem simplicitate necessario gaudere; simplicitas siquidem et compositio ex par-

tibus realiter distinctis, utpote attributa contraria, eidem subjecto inesse nequeunt, nisi evertere quis velit principium contradictionis. Sed

Obj. 1.º adversus 2.^{am} thesim. Quod subjicitur mutationibus corporis ab ipso non distinguitur; sed anima subjicitur mutationibus corporis humani; nam cum eo adolescit et senescit, si corpus langueat, languet et ipsa, si illud vigeat, viget et ipsa, ut experientia quotidiana constat: ergo.

Resp. 1.º Neg. cons. Effectus omnes et phænomena quæ in objectionem tanguntur, nihil aliud ostendunt, quam arctissimam existere conjunctionem inter corpus et rationalem animam. Ex objectionem optime consequitur animam rationalem *substantialiter* seu tanquam formam substantialem corpori uniri, quod ultro et libenter fatemur et postea propugnavimus; qua unione intima et substantiali semel posita, simulque constituto ex hujuscemodi unione exurgere et confici *unam naturam humanam*, et *unam personam humanam*, difficile non est et admittere et concipere corporis modificationes in animam quasi *redundare*, præsertim quoad opera quæ corporis concursus postulant, eadem perseverante anima quoad substantiam, spiritualitatem et independentiam a corpore. Quod si quis ad dialecticæ leges objectionem vellit solvere, ex abundantiori.

Resp. 2.º Dist. ant. Quod subjicitur *quoad substantiam propriam et esse* mutationibus corporis, etc. conc. *quoad operari*, subdist. *si subjicitur directe et quoad omnes operationes*, conc. *si indirecte et quoad aliquas tantum operationes*, neg. Anima, utpote simplex, omnino immaterialis et spiritualis, ac a Deo immediatè originem trahens per creationem, quoad suam substantiam et existentiam una, eadem, ac immutabilis existit et perseverat ab initio usque ad finem unionis cum corpore: at si consideretur quoad facultates seu vires agendi, vel si mavis, quoad evolutionem et exercitium hujusmodi virium, eadem non perseverat, sed successive et per gradus et modos pene infinitos evolvitur et perficitur. Itaque, ex objectionem id unum evidenter inferitur, animam rationalem manere eandem quoad substantiam, et simul mutari, evolvi, perfici quoad facultates; ex quo inferre licet hasce facultates ab ipsa animæ substantia realiter distingui, quod non tantum adver-

sarii, sed non pauci ex spiritualismi propugnatoribus immerito proinde inficiantur.

Inst. Maximum intercedit discrimen inter intellectus hominum: quis namque dicere audeat eandem intelligentiam inesse Aristoteli, vel Origeni, ac vulgari homini, vel idiotæ? atqui hujus discriminis congrua ratio assignari nequit, nisi supponatur intelligendi vim esse effectum organizationis materiæ: ergo.

Resp. neg. min. Cum enim materia organizata essentialiter extensa sit et composita, sufficit id ut invictissimè demonstraretur ipsi repugnare cogitationem, quæ, sive perfecta sit, sive imperfecta, omnimodam simplicitatem sibi vendicat. Itaque, sive intelligentiæ inæqualitas ex inæqualitate animæ, sive ex organis et viribus sensitivis oriatur, de quo postea, nihil adversus animæ spiritualitatem inferre licet.

Obj. 2.º Substantia cujus affectiones et operationes sunt corporeæ, et ipsa corporea existit: atqui sensationes quæ animæ rationali congruunt, sunt affectiones et operationes materiales: ergo.

Resp. Dist. min. Sensationes sunt materiales quoad aliquid, conc. in seipsis et prout se tenent ex parte animæ, neg. Sensatio itaque, corporea et materialis nuncupari potest, tum ex parte impressionis organicæ quæ ad eam prærequiritur, tum quatenus exerceri nequit absque corporeo et determinato organo. Immaterialis vero et simplex existit, si spectetur in se ipsa, vel ut perceptio objecti quod in organum imprimit, quo sensu nihil est aliud quam applicatio activitatis seu vis animæ ad objectum singulare, prout hoc, vel illud organum percipit. Sic, ex. gr. visio, corporea et materialis existit quatenus externum objectum agit in oculum, ipsum immutando, et etiam quatenus existere nequit nisi ex concursu oculi et per oculum: at eadem visio, immaterialis est et simplex, si ipsa vis videndi, cujus effectus est visio, spectetur in se ipsa et prout est quædam facultas seu vis agendi animæ (1).

(1) Atque hanc ipsam esse veram D. Thomæ doctrinam et mentem ex eo apertissime colligitur, quod ipse docet virtutes seu vires animæ etiam sensitivas, in seipsis, vel prout animæ insunt, non de-

Sed urgebis: Ergo rationalis anima non distinguitur essentialiter ab anima brutorum. Prob. cons. Ex allata solutione colligitur animam brutorum immaterialem et simplicem esse, quandoquidem sensationibus viget immaterialibus et simplicibus: ergo.

Resp. Neg. cons. Ad prob. neg. similiter cons. Siquidem, etiam dato brutorum animam nec materia, nec partibus constare, nihilominus toto cælo differt a rationali; tum quia solum in corpore et cum corpore existere potest, proindeque propriam subsistentiam non obtinet; tum quia intellectu et libera voluntate non gaudet, quæ tamen sunt quasi proprii substantiæ spiritualis characteres et notæ. Porro ex intelligentia et libera voluntate, rationalis anima in infinitum pene distat ab anima brutorum (1); siquidem, horum cunctæ operationes a corpore et organis ejus pendent, dum e converso operationes intellectus et voluntatis per corporea organa non exercentur, atque corporeum ordinem prætergrediuntur et superant, uti constat non solum ex his quæ in probatione

bilitari, ac proinde nec mutationi, vel divisibilitati obnoxias esse nisi per accidens, vel ex parte organi, quatenus, scilicet, læsio, vel debilitatio organi impedit integrum ac congruum exercitium facultatis quæ eo utitur. «Si autem aliqua virtus animæ debilitetur, debilitato corpore, hoc non est nisi per accidens: in quantum, scilicet, virtus animæ indiget organo corporali; sicut visus debilitatur, debilitato organo, per accidens tamen; quod ex hoc patet: si enim ipsi virtuti per se accideret aliqua debilitas, nunquam restauraretur organo reparato. Videmus autem quod quantumcumque visiva vis videatur debilitata, si organum reparatur, vis visiva restauratur: unde dicit Aristoteles, quod si senis accipiat oculum juvenis, videbit utique sicut juvenis.» Sum. C. Gent., lib. 2.º, C. 79.

(1) Ipsemet Virey, qui certe nimis spiritualismi insulari nequit, hæc scribit: «La diferencia entre el instinto y la inteligencia está bien marcada. El instinto puro obra siempre sin raciocinar: es movido, impulsado por la necesidad... las pasiones y por toda especie de incitación interior é involuntaria... En los animales no existe aprendizaje alguno, ninguna perfeccion, ninguna variedad en la práctica, ninguna invencion aumentada, modificada ó añadida.» Apud Debreyne, Pensam. de un croy. catól. pag. 128. Vid etiam Bonald, Recherches Phil. sur les prem. objets des connoiss. mor. cap. 13. Buffon, Hist. Nat. T. 3.º, ed. 8.º Raulica, Filos. Crist. T. 3.º, C. 10 et 11. Debreyne, Pens. Cit. C. 8.º, 9.º, 10 et 11.